

Lantbrukare som entreprenör

- Hur kan resursutnyttjande leda till expanderings, specialisering eller diversifiering i en föränderlig miljö?

Farmers as an entrepreneur

- How can the resources lead to expansion, specialization or diversification in a changing environment?

*Lee Treble-Read
Lena Wilhelmsson*

Examensarbete • 15 hp • Grundnivå

Agronomprogrammet - Ekonomi

Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi, nr 1317 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2020

Lantbrukare som entreprenör – Hur kan resursutnyttjande leda till expanderings, specialisering eller diversifiering i en föränderlig miljö?

Farmers as an entrepreneur – How can the resources lead to expansion, specialization or diversification in a changing environment?

*Lee Treble-Read
Lena Wilhelmsson*

Handledare: Josefina Jonsson, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Företagsekonomi
Kurskod: EX0902
Program/utbildning: Agronomprogrammet – ekonomi
Ansvarig institution: Institutionen för ekonomi
Fakultet: Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap (NJ)

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2020
Omslagsbild: Lee Treble-Read
Serienamn: Examensarbete/ SLU, Institutionen för ekonomi
Delnummer: 1317
ISSN: 1401–4084
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: bricolage, effectuation, entreprenör, entreprenörskap, lantbruk, lantbrukare

Författarnas ord

Vi vill framföra ett stort tack till vår handledare Josefina Jonsson, lärare och doktorand på institutionen för ekonomi vid Sveriges Lantbruksuniversitet, som under kursens gång visat stort engagemang för ämnet och vår studie. Med ovärderliga synpunkter och råd gjorde du vårt arbete både roligt och intressant, och utan ditt engagemang hade inte denna studie varit möjlig. Vidare vill vi rikta ett stort tack till samtliga intervjupersoner som tagit sig tid till att ställa upp på en intervju och bidragit med intressanta och givande samtal.

Sammanfattning

Entreprenörskap bidrar till samhällets utveckling genom förmågan att använda resurser och driva marknaden framåt. Med hjälp av entreprenörskap kan en lantbrukare hitta nya användningsområde för oanvända resurser. Detta ska hjälpa lantbrukaren till att skapa nya möjligheter och inkomstkällor i en föränderlig miljö.

Under 2018 drabbades det svenska lantbruket av en värmebölja som ledde till att många lantbrukare tvingades tänka om gällande den dagliga verksamheten. Denna studie fokuserar på att koppla två teorier inom ämnet för att förklara hur entreprenörskap kan skapa nya möjligheter vid externa förändringar, som exempelvis värmeböljan som inträffade under 2018. Målet är att skapa en större förståelse för hur svenska lantbrukare tänker när de ställs inför utmaningar och hur det kan utveckla företaget. Syftet med studien uppfylls genom att intervjua tre olika lantbruksföretag och en representant från LRF Mälardalen för att få olika synsätt och skapa ett bredare förståelse, men även för att hjälpa oss att förstå entreprenörskapets roll för det svenska lantbruket.

Studien har kvalitativ inriktning vilket innebär att vikt läggs vid ord vid insamling av empiri. Det ger oss en möjlighet att på djupet kunna studera den omgivning som människor lever i. Uppsatsen visar att det teoretiska ramverket för entreprenörskap kan förklara hur en lantbrukares tankesätt kan leda fram till en förändring och att det finns olika strategier för hur lantbrukare väljer att hantera en utsatt situation. Studien pekar på att de respondenter med djurbesättning ställdes inför en annorlunda utmaning, då de i första hand var tvungna att se till djurens välmående, till skillnad från de med spannmålsproduktion. Det vi däremot kan se som en gemensam faktor är vikten av att vara snabb i beslutfattandet samt förmågan att effektivisera befintliga resurser. Genom att kontinuerligt utvärdera tillgängliga resurser kan vi i denna studie se att lantbrukare väljer att expandera, diversifiera eller specialisera den befintliga verksamheten beroende på dess förutsättningar.

Studien bidrar till ökad förståelse för den entreprenöriella processen genom en egen sammanlänkning av teorierna bricolage och effectuation. På så sätt kan vi visa hur entreprenörskap kan skapa nya möjligheter för svenska lantbrukare när det dagliga arbetet ställs på sin spets.

Abstract

Entrepreneurship contributes to the development of society through the ability to use resources and influence the market. With the help of entrepreneurship, a farmer can find new need for unused resources. This will help the farmer to create new opportunities and new source of income in a changing environment. In 2018, Sweden was affected by a heatwave, which forced many farmers to rethink about the daily production. This study aims to create a greater understanding of how Swedish farmers think when they face challenges and how it can develop the company. The purpose of the study is fulfilled by interviewing three different farmers and one representative from LRF Mälardalen to gain different views and create a broader understanding, but also to help us understand the importance of entrepreneurship in Swedish agriculture.

The study has a qualitative approach, which means that weight is placed on words when collecting empirical data. This study focuses on linking two theories within the subject to explain how entrepreneurship can create new opportunities during external changes, such as the heatwave that occurred in 2018.

A finding in this study is the importance of being quick in decision-making as well as the ability to streamline existing resources. By identify available resources, we can see in this study that farmers choose to expand, diversify or specialize their company depending on their circumstances. In this way, we can show how entrepreneurship can create new opportunities for Swedish farmers when their daily work is changing.

Innehållsförteckning

1 INTRODUKTION	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	2
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.4 AVGRÄNSNINGAR	3
1.5 UPPSATSENS STRUKTUR.....	3
2 TEORI	5
2.1 LANTBRUKARE ELLER ENTREPRENÖR?	5
2.2 EFFECTUATION	6
2.3 BRICOLAGE.....	7
2.4 TEORETISK SAMMANFATTNING.....	8
2.4.1 Förklaring av teoretisk modell	8
3. METOD	10
3.1 KVALITATIV FORSKNINGSMETOD	10
3.2 LITTERATURSTUDIE	11
3.3 EMPIRIINSAMLING	11
3.3.1 Intervjuform.....	12
3.3.2 Ändamålsenligt urval	12
3.3.3 Val av geografiskt område	13
3.3.4 Analys av empiri.....	13
3.4 METODDISKUSSION	13
3.4.1 Hållbarhetsperspektiv	14
3.4.2 Trovärdighet och äkthet	14
3.4.3 Etiska aspekter	15
4 EMPIRI	16
4.1 PRESENTATION AV UNDERSÖKTA FÖRETAG	16
4.1.1 LRF Mälardalen.....	16
4.1.2 Respondent A.....	16
4.1.3 Respondent B.....	17
4.1.4 Respondent C.....	17
4.2 LANTBRUKARE ELLER ENTREPRENÖR?	18
4.3 HUR KAN VI FÖRSTÅ EN LANTBRUKARES RESONEMANG VID FÖRÄNDRING AV VERKSAMHETEN?	19
4.4 HUR VÄLJER EN LANTBRUKARE ATT FÖRÄNDRA SIN VERKSAMHET?.....	20
5 ANALYS OCH DISKUSSION	21
5.1 LANTBRUKARE SOM ENTREPRENÖR	21
5.2 HUR KAN VI FÖRSTÅ EN LANTBRUKARES RESONEMANG VID FÖRÄNDRING AV VERKSAMHETEN?	21
5.3 HUR VÄLJER EN LANTBRUKARE ATT FÖRÄNDRA SIN VERKSAMHET?.....	23
5.3.1 Att expandera, specialisera eller diversifiera?	24
6 SLUTSATSER	26
REFERENSER	27

Figurförteckning

Figur 1. Skiss över uppsatsens cykliska disposition. Egen bearbetning.....	4
Figur 2. Teoretisk modell för effectuation, Sarasvathy (2001). Egen bearbetning	7
Figur 3. Teoretisk sammanlänkning av teorierna effectuation och bricolage. Egen bearbetning.....	9
Figur 4. Modell på teoretisk sammanlänkning av empiriskt material. Egen bearbetning	25

Tabellförteckning

Tabell 1. Urval av respondenter.	13
Tabell 2. Sammanställning av empiriskt material.	20

1 Introduktion

I detta kapitel beskrivs bakgrunden till uppsatsens ämne följt av en problemformulering. Därefter presenteras studiens syfte och forskningsfrågor samt redogörelse för uppsatsens avgränsningar. Kapitlet avslutas med att beskriva uppsatsens struktur.

1.1 Bakgrund

Ett hållbart samhälle och en god samhällsekonomi handlar om att värna och nyttja givna resurser på ett effektivt sätt. Entreprenörskap är viktigt för att driva marknaden framåt och samtidigt främja landets ekonomiska utveckling genom dess förmåga för kreativitet och nytänkande (Landström & Löwegren 2009; Alsos et al., 2003). Entreprenörskap som fenomen definieras som förmågan att identifiera och upptäcka möjligheter för att sedan ha potentialen att exploatera en unik sammansättning av dessa möjligheter (Shane & Venkataraman, 2000; Sarason et al. 2006; Alvarez & Busenitz, 2001). Enligt Landström & Löwegren (2009) har entreprenörskap en betydande roll för samhällets utveckling eftersom det genererar värdeskapande och nya arbetstillfällen. Regeringen har även uppmärksammat att entreprenöriella handlingar skapar bättre ekonomisk tillväxt för samhället och genom flera stora satsningar tydliggörs vikten av nyföretagande (Regeringskansliet, 2018).

För samhällets utveckling är öppna landskap och biologisk mångfald en viktig aspekt då det frambringar ett mervärde för landsbygden (LRF, 2012). De miljö- och landskapsvårdande insatser som sker genom lantbruket är en samhällelig nytta som ger förutsättningar för en levande landsbygd även utanför jordbrukssektorn (LRF, 2012). Lantbruket är inte vilken näring som helst, dess uppdrag går långt utöver livsmedelsproduktion och en lantbrukare måste ständigt anpassa sig till en rad olika faktorer. Däribland förändrad marknads-situation och produktionsmöjligheter som även påverkas av de pågående klimatförändringar (Jordbruksverket, 2019). Det förändrade klimatet har de senaste åren påverkat lantbruket positivt med längre betessäsonger och ökade skördar, men det har även bidragit med negativa konsekvenser. Ett stort problem inom lantbruket är risken för värmeböljor och minskad nederbörd som påverkar skörden negativt (Jordbruksverket, 2019). När klimatet förändras är det därför nödvändigt att växtodling och djurhållning anpassas för att åstadkomma en hållbar produktion inom det svenska lantbruket.

Under de två senaste decennierna har det skett stora förändringar inom det svenska lantbruket och än idag sker strukturella omvandlingar. En del av förändringarna beror bland annat på försämrade lönsamhet inom den agrara sektorn, men även på grund av innovation som leder till förbättrad produktionsteknik (Jordbruksverket, 2017). Detta i sin tur innebär ett mindre behov av arbetskraft, samtidigt som produktionen på kvarvarande gårdar intensifieras (Edenbrant, A. 2012). Enligt Lantbruksregistret fanns det totalt 63 000 företag i Sverige år 2016 som har jordbruk som primär verksamhetsgren (SCB, 2017). Antalet lantbruksföretag har nästintill halverats sedan 1980, som då uppmätte 120 000 aktiva företag, vilket kan jämföras med år 1961 som uppmätte 231 000 lantbruksföretag (SCB, 2017).

För att lantbrukarna ska kunna bevara gården och dessutom vara konkurrenskraftiga på marknaden är lantbrukarna i stort behov av att förnya sina verksamheter och hitta nya vägar (McElwee, 2006). I takt med att jordbruket minskar har många lantbrukare behövt ta anställning utanför den egna gården. I andra fall har lantbrukarna valt att satsa på alternativa verksamheter inom det egna företaget. Trots strukturella förändringar inom jordbrukssektorn

är lantbrukaren en mångsysslare och i många avseenden en entreprenör (Nickerson et al., 2001; Barbieri & Mahoney, 2009; McElwee, 2006).

1.2 Problemformulering

Under sommaren 2018 drabbades hela Sverige av en extrem värme och torka. Jordbruket var en av de näringsgrenar som råkade mest illa ut (Jordbruksverket, 2019). Detta resulterade i stora problem för lantbrukare runt om i Sverige och problemen bestod främst av att grödor och vall gav betydligt sämre avkastning än normalt (SCB, 2018). Även animalieproduktionen drabbades hårt av det extrema vädret och en ungefärlig beräkning på de totala kostnaderna för svenskt jordbruk uppskattas till 6–10 miljarder kronor (Jordbruksverket, 2019). Torkan medförde stora konsekvenser som de drabbade svenska lantbruksföretagen kommer se spår av flera år framöver. Detta utsatte företagen för stora risker, främst inom pris och produktion men det påverkade även företagens lager och ekonomiska reserver. De mest utsatta av den rådande krisen var nötkött- och mjölkproducenter då stora delar av vallskörden uteblev eller minskade markant jämfört med tidigare år (Jordbruksverket, 2019).

De erfarenheter många lantbrukare bär med sig från sommaren 2018 kommer de kunna använda sig av i liknande situationer i framtiden. Effekterna och konsekvenserna det medförde kan många dra lärdom av för att i förebyggande syfte anpassa sina företag och bygga upp en konkurrenskraft (Jordbruksverket, 2019). I efterhand konstaterades det även hur stor vikt det ligger vid samhällets medvetenhet och förståelse för att på bästa sätt hantera en liknande situation igen. Det alla experter och rådgivare kan enas om är att lantbruksföretag måste förbättra sin likviditet samt göra ekonomiska och resursbaserade investeringar för att inte försätta sig i en så utsatt situation igen (Jordbruksverket, 2019). När omfattningen inom lantbrukssektorn minskar och klimatet förändras ställs många lantbrukare inför svåra beslut och tvingas därmed ta till med nya entreprenöriella handlingar för att säkerställa företagets överlevnad.

Intresset för entreprenörskap som forskningsområde har på senare år intensifierats och inom ämnet företagsekonomi är entreprenörskap en viktig komponent. Progressionen har frambringt ett antal nya teoretiska perspektiv för att förklara mänskliga handlingar och dess logik bakom entreprenörmässigt beteende. Tidigare studier redogör innebörden av entreprenörskap som att antingen upptäcka nya möjligheter som ingen annan tänkt på, eller skapa någonting helt nytt (Sarason et al., 2006). För att kunna skapa något nytt krävs det resurser och i en ständigt föränderlig miljö kan resurserna fluktuera inom ett företag.

Det finns tidigare studier som undersöker entreprenörskapets roll för företagsutveckling och hur entreprenörskap kan hjälpa ett företag till framgång genom att utnyttja företagets unika sammansättning av resurser (Landström & Löwegren, 2009; Alvarez & Busenitz, 2001; Sarason et al., 2006). Vår avsikt med studien är därmed att bidra till forskningen genom att använda teorierna *bricolage* och *effectuation* för att förstå hur lantbrukare agerar i en föränderlig miljö. Det teoretiska problemet grundar sig i hur entreprenörskap och entreprenöriella handlingar kan skapa nya förutsättningar för det svenska jordbruket genom effektiviserat resursutnyttjande. Vår studie syftar därmed till att bidra med en sammanlänkning och illustrera en homogen tillämpning av relevanta teorier inom området för entreprenörskap. Detta för att förklara hur entreprenöriella möjligheter kan uppstå vid externa förändringar, som exempelvis den extrema klimatförändringen under 2018.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att skapa en större förståelse för hur svenska lantbrukare resonerar när de ställs inför utmaningar i en föränderlig process och hur det kan driva företag till nya entreprenöriella handlingar. I studien kommer den empiriska analysen ligga till grund för att förstå hur lantbrukare resonerar vid förändring av den primära verksamheten och vad som påverkar valet av vilken typ av förändring lantbrukaren väljer att genomföra.

Forskningsfrågor:

- Hur kan vi förstå en lantbrukares resonemang vid förändring av verksamheten?
- Hur väljer en lantbrukare att förändra sin verksamhet?

Frågeställningarna och uppsatsens syfte kommer besvaras och diskuteras utefter det empiriska och teoretiska ramverket.

1.4 Avgränsningar

Denna studie avgränsas geografiskt till Uppsala län för lantbrukare som bedriver en primär verksamhet på gården. Det empiriska materialet baseras på tre intervjuer med lantbrukare, med olika produktionsinriktningar samt en intervju med en extern part på LRF Mälardalen. Målsättningen är att få ett bredare perspektiv och djupare förståelse för lantbrukarens resonemang oavsett driftsinriktning. Uppsatsen utgår från de intervjuade lantbrukarnas perspektiv och ur LRF Mälardalens synvinkel, vilket medför att vi inte kan dra generella slutsatser för svenska lantbrukare.

Det teoretiska ramverket i studien är avgränsad för att beskriva hur ett företag kan påverka sin situation i en föränderlig miljö. För att åstadkomma detta har teorier inom organisationsteori och entreprenörskap tillämpats.

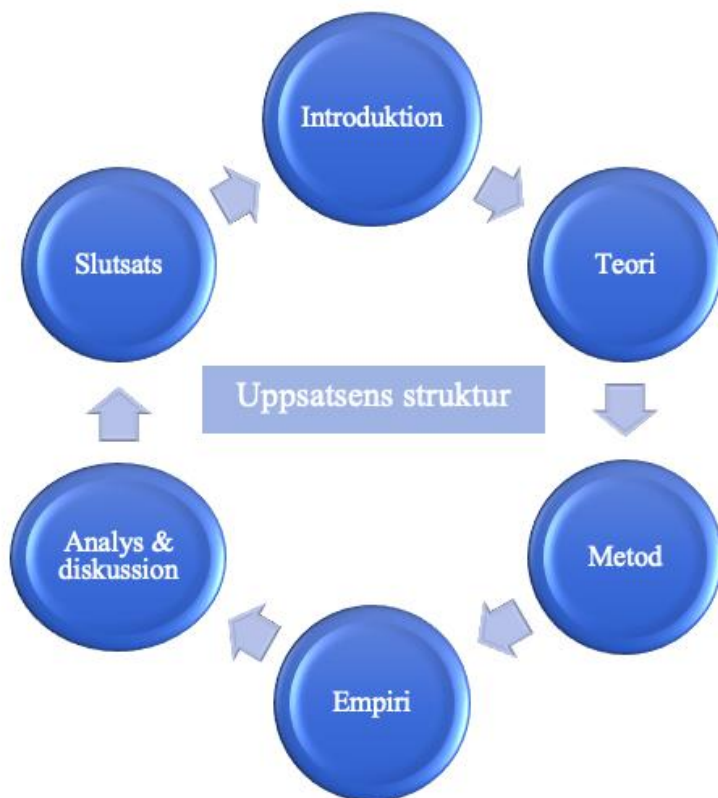
I denna studie väljer författarna att se lantbrukare som entreprenörer. I uppsatsen tillämpas bland annat McElwees (2006) definition av en lantbruksentreprenör, vilket är en person som är engagerad i en rad olika aktiviteter och som är beroende av gårdens resurser. McElwee (2006) lyfter även socialt initiativtagande och lösningsorienterad som en egenskap hos en entreprenör. Något Alsos et al. (2003) definierar genom att beskriva lantbrukaren som en innovativ reservoar, då kunskap och kompetens har förvärvats under flera generationer.

1.5 Uppsatsens struktur

Uppsatsen är indelad i sex kapitel, se *Figur 1* där det första kapitlet introducerar bakgrunden för ämnesområdet, följt av studiens teoretiska och empiriska problem. Därefter förklaras syftet med uppsatsen samt studiens frågeställning. I kapitel 2 presenteras det teoretiska ramverket följt av en teoretisk syntes. Vidare i kapitel 3 skildras de metodologiska överväganden samt uppsatsens genomförandeprocess. I kapitel 4 visas en sammanställning av empirin som därefter i kapitel 5 analyseras och diskuteras med hjälp av valda teorier. En avslutande reflektion kring studiens tillvägagångssätt och slutsatser redogörs i kapitel 6. Eftersom denna studie har ett kvalitativt tillvägagångssätt har uppsatsen vuxit fram i ett cykliskt förlopp¹.

¹ Opublicerat föreläsningmaterial, Hanna Astner, lärare & doktorand, SLU, 2019-12-09

Detta innebär att empirin har anpassats successivt till det teoretiska ramverket, samtidigt som metoden kontinuerligt har bearbetats. Diskussionen har slutligen lett fram till ett resultat som presenteras under slutsatser. Intentionen med ett cykliskt förlopp är att underlätta för läsaren och frambringa en djupare förståelse för uppsatsens helhet. Beslutet gällande uppsatsens struktur och uppbyggnad grundar även på svårigheten med att skriva en introduktion utan att veta vad uppsatsen ska landa i. Det cykliska förloppet ska således illustrera hur uppsatsen har vuxit fram genom att kontinuerligt bearbeta samtliga delar.

Figur 1. Uppsatsens struktur. Egen bearbetning.

2 Teori

För att få en bättre förståelse över hur entreprenöriella handlingar kan skapas i en föränderlig process kommer detta avsnitt redogöra relevanta teorier som används inom ramen av denna studie. Kapitlet inleds med en diskussion gällande hur lantbrukare ställs inför rollen som entreprenör. Detta ska argumentera för varför uppsatsen har ett entreprenörskapsperspektiv på det empiriska materialet. Därefter lyfter studien Sarasvathys (2001) perspektiv av entreprenörskap och hur den entreprenöriella processen kan förklaras av teorin *effectuation*. Vidare tydliggörs entreprenörskap genom Lévi-Strauss (1962) och Baker & Nelsons (2005) syn på *bricolage*. Detta i syfte för att kunna förklara hur den rådande situationen för ett företag kan förbättras med hjälp av att skapa nya ändamål för redan befintliga resurser. Slutligen presenteras en teoretisk sammanfattning, där en homogen tillämpning av valda teorier förtydligas i en modell.

2.1 Lantbrukare eller entreprenör?

Det finns flertaliga definitioner av begreppet entreprenör. Många forskare nämner kreativitet, nytänkande och ambitionen till att vilja utvecklas som viktiga egenskaper för en entreprenör (Landström & Löwegren, 2009; Alsos et al., 2003; Sarason et al., 2006). Landström & Löwegren (2009) menar att det som starkast kännetecknar en entreprenör är intentionen och viljan att utföra en bestämd handling. Vidare betonar Alvarez & Busenitz (2001) vikten av en unik sammansättning resurser, och menar att entreprenörmöjligheter skapas på grund av att olika företag har skilda uppfattningar om resursers relativa värde när de omvandlas från ineffektiva till effektiva. En entreprenör anses således vara en företagare med kunskap om effektivt resursutnyttjande som verkar för att utveckla och driva marknaden framåt (Landström & Löwegren, 2009; Alvarez & Busenitz 2001).

Följaktligen anser Bröckling (2016) att det inte är tillräckligt att identifiera sig som en entreprenör om det enbart innefattar en mängd ekonomiska aktiviteter eller den rättsliga statusen som att vara egenföretagare. Bröckling (2016) menar att en entreprenör inte är en ekvivalent definition till att vara egenföretagare. En entreprenör arbetar dagligen med utmaningar och en strävan om att ständigt bli bättre på de ekonomiska aktiviteterna som kontinuerligt skapas. Det innebär därför att en entreprenör aldrig kan "finna sig" till ro – utan ständigt strävar efter en bättre version av sig själv, företaget och de ekonomiska aktiviteter som företaget bedriver (Bröckling, 2016).

Enligt Nickerson et al. (2001) är en lantbrukare i hög grad en entreprenör då lantbrukaren både arbetar och äger gården. I detta resonemang instämmer Barbieri & Mahoney (2009) då de menar att en lantbrukare anses vara en entreprenör eftersom de bedriver eget företag. För att se till hur Nickerson et. al (2001) och Barbieri & Mahoney (2009) anspråkslöst identifierar en lantbrukare som en entreprenör handlar det fundamentala argumentet om det egna företagandet. I denna definition innebär det således att varje lantbrukare oavsett produktionsnivå, utvecklingsmöjligheter, nytänkande eller kreativitet identifieras som en entreprenör – vilket kan leda till en del frågetecken. Det handlar även om att lantbrukaren själv kan uppleva sig oidentifierade i de attributen om att ständigt sträva efter att bli en bättre version av sig själv.

Däremot anser Alsos et al. (2003) att definitionen av en entreprenör är synonymt med lantbrukare och menar att inom jordbrukssamhället kan en lantbrukare ses som en "innovativ reservoar" och källan till entreprenörskap. Under flera generationer har lantbrukare förvärvat

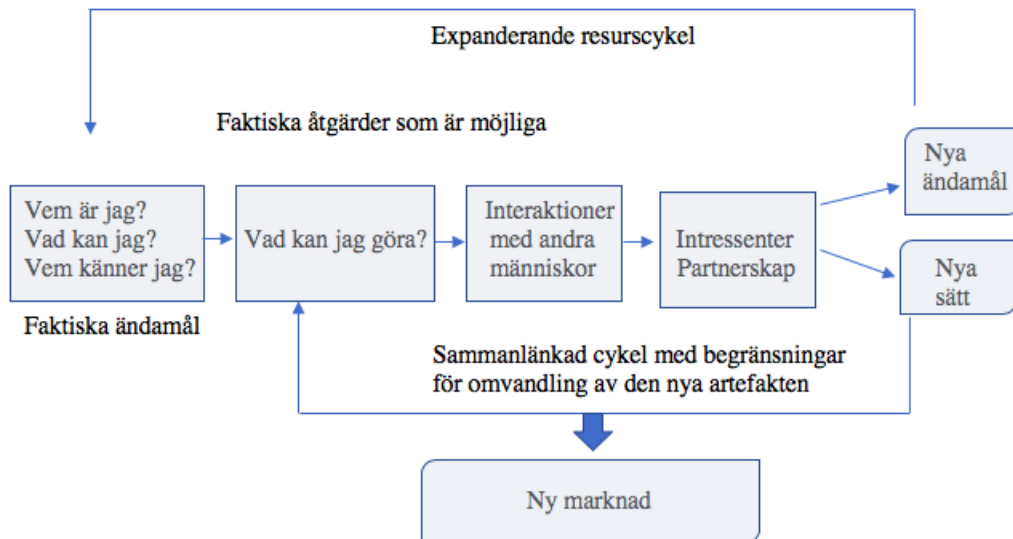
kunskap och erfarenhet inom den agrara sektorn. En lantbrukare är egenföretagare och är historiskt sett kända för engagemang, självständighet och initiativförmåga till att skapa kreativa idéer (Alsos et al., 2003). Många forskare enas om beskrivningen som Alsos et al. (2003) uttrycker, däribland McElwee (2006) som lyfter lantbruksentreprenören som socialt initiativtagande och lösningsorienterade. Genom entreprenörskap kan ett konkurrenskraftigt lantbruk skapa värde inom livsmedelsproduktion och bidra till en levande landsbygd, vilket gynnar samhällets utveckling. Lantbrukare är en del av entreprenörskapsprocessen och driver således marknaden framåt med kreativitet och nytänkande, vilket främjar den agrara sektorn (McElwee, 2006).

2.2 Effectuation

Effectuation är en strategi som Sarasvathy (2001) lyft fram och som bygger på effektiva modeller. Strategin baseras på hur ett företag kan fatta beslut och utföra åtgärder genom att kontinuerligt utvärdera befintliga resurser för att uppnå förutbestämda mål. Effectuation har fångat många forskares intresse eftersom teorin identifierar och ifrågasätter grundläggande antaganden om hur individer tänker och uppför sig vid uppstart av ett företag eller omorganisering (Read & Sarasvathy, 2005). Vidare menar Sarasvathy (2001) att inom alla branscher och verksamhetsområden blir företagen mer orienterade på den öppna och fria marknaden och måste därför bli bättre entreprenörer. Alla företag ställs dagligen inför utmaningar såsom prissättning, anställning och värdeskapande. De utmaningar kräver att entreprenören gör val, val som kan ge särskilda effekter på den implementerade målsättningen. Effectuation är en beslutsmodell och undersökande process för dessa situationer (Read & Sarasvathy, 2005; Sarasvathy, 2001).

I modellen nedan (se

Figur 2) redogörs processen inom effectuation. Det är ett förtydligande av Sarasvathys (2001) modell som syftar till att skapa förståelse för diskursen. Modellen utgår från vänster genom att redogöra vilka resurser och tillgångar entreprenören har tillgängliga. Nästa steg är att förtydliga målsättningen, men även identifiera riskerna. Vid interaktion är det viktigt att vara flexibel och öppen för nya alternativ, i avseende att i nästa steg vara villig att ingå i partnerskap och samarbeten. Det är en del av det moderna tankesättet att inkludera fler parter för att uppnå den implementerade målsättningen. I sista steget fokuserar entreprenören på aktiviteten, såsom nya marknader eller nya mål. Därefter går entreprenören tillbaka i processen för att fortsätta utveckla nya eller etablerade strategier (Sarasvathys, 2001).

Figur 2. Teoretisk modell för effectuation, Sarasvathy (2001). Egen bearbetning.

För att klara utmaningar är det nödvändigt att entreprenören är innovativ och skapar en effektivisering i produktionen för att anpassa sig efter marknadsförändringar (Sarasvathys, 2001). För att vidta åtgärder är det fördelaktigt att se över resurstillgångarna och sätta mål. Det vill säga tillämpa effectuation för att hantera en eventuell omorganisering, se över nya potentiella marknader eller ta fram nya arbetsmetoder.

Effectuation är en av de störst framväxande teorierna inom entreprenörskap, även om teorin har utstått mycket kritik (Perry et. al. 2012). Kritiker hävdar att teorins process är för långsam och ger inte tillräckliga resultat på kort sikt jämfört med konkurrerande teorier. Forskare anser även att den befintliga litteraturen är otillräcklig för att förklara teorin. Perry et al. (2012) konstaterade att teorin brister när forskning baseras på kvantitativa studier och är därmed begränsad då teorin skildrar enbart en viss del av det entreprenöriella syftet.

Samtidigt intensifieras intresset för effectuation, med dess nytänkta perspektiv kring entreprenörens beteende och med nya teoretiska ramverk. Fisher (2012) anser att teorin är en av de få som beskriver entreprenörens agerande och parallellt förklarar varför ny produktutveckling blir framgångsrik eller inte. I Sarasvathys bok (2008) karakteriseras effectuation ytterligare, genom att visa att erfarna entreprenörer kan vara mer benägna att tillämpa effectuation i jämförelse med oerfarna entreprenörer.

2.3 Bricolage

Idén om att utnyttja resurser till andra ändamål än det som de ursprungligen var avsedda för kan generera ekonomiska framgångar. Dock krävs innovation och kreativitet för att inte stirra sig blind på resursens tidigare användningsområde. Baker & Nelson (2005) beskriver *bricolage* som förmågan att kunna skapa något nytt utifrån resurser som annars ses som oanvändbara, närmare bestämt “create something from nothing”. Bricolage är ytterligare en teori som kan kopplas samman med entreprenörskap, då entreprenörer i flera fall har knappa resurser att hushålla med och kan därför behöva finna nya användningsområde till befintliga

resurser för att skapa tillväxt. Lévi-Strauss (1962) beskriver bricolage som att “alltid nöja sig med vad som finns till hands” och påvisar att bricolage kan nå oförutsedda resultat. Det är också viktigt för en entreprenör att ha möjligheten att kombinera de befintliga resurserna på ett optimalt sätt för att lyckas skapa en förändring (Baker & Nelson, 2005). Bricolage hjälper företag att se befintliga resurser i ett annat ljus när det gäller resursanvändning och kombinationer som tidigare inte ansetts vara tillämpliga eller relevanta. Detta skapar relativa fördelar för “bricoleurs”, jämfört med företag som uppvisar resurssökande beteenden när de står inför samma resursbegränsningar (Lévi-Strauss, 1962; Baker & Nelson, 2005).

Många forskare enas om att företag som använder sig av bricolage kan generera i direkt positiva effekter som kan hjälpa ett företag att övervinna resursbegränsningar (Baker & Nelson, 2005; Baker et al., 2010). Men tidigare studier visar även att omåttlig fokus på bricolage kan hämma ett företags fundamentala verksamhet och därmed missgynna den primära verksamheten (Baker & Nelson, 2005; Baker et al., 2010). För att de positiva effekterna ska vara som starkast är det av stor vikt att bricolage används på ett disciplinerat sätt för att stödja stabila mål och ett lyckat företagande (Baker & Nelson, 2005; Baker et al., 2010).

2.4 Teoretisk sammanfattning

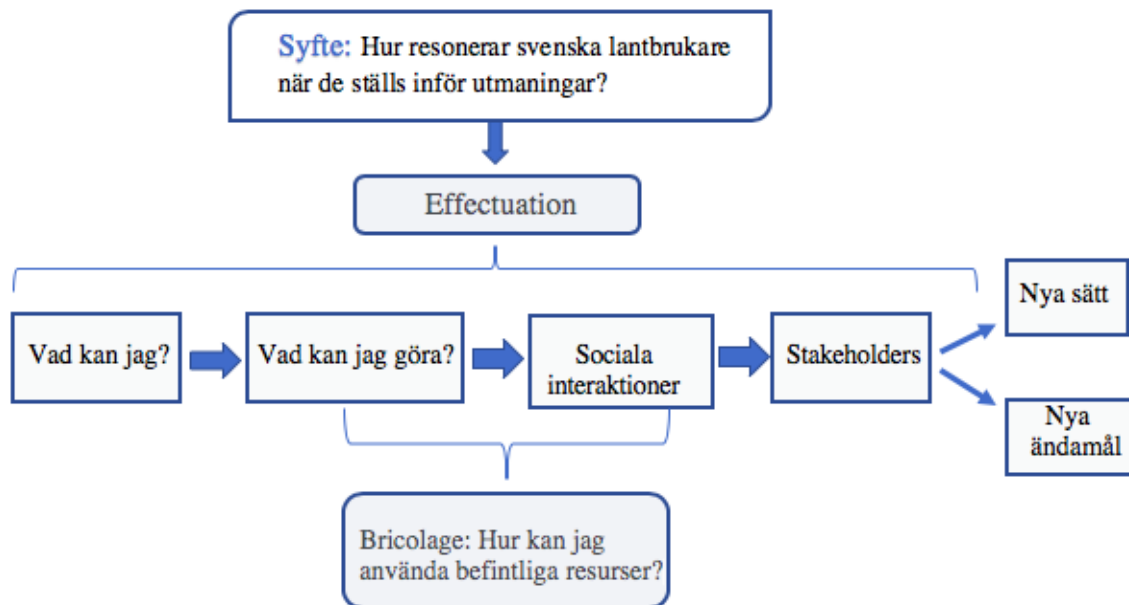
För att uppnå studiens syfte om att skapa en större förståelse för hur svenska lantbrukare resonerar när de ställs inför utmaningar har vi valt att använda teorierna effectuation och bricolage. Teorierna lämpar sig väl för att beskriva hur ett företag kan påverka sin situation i en föränderlig miljö. Med effektivare användning av unikt sammansatta resurser kan det hjälpa företag att skapa konkurrensfördelar på marknaden (Alvarez & Busenitz, 2001; Baker & Nelson, 2005; Sarasvathy, 2001).

Bricolage och effectuation är två teorier som i stort handlar om att effektivisera användningen av redan befintliga resurser (Baker & Nelson, 2005; Sarasvathy, 2001, 2008; Sarasvathy & Read, 2005). Skillnaden mellan teorierna är att effectuation handlar om att se till företagets redan givna resurser. Genom en kontinuerlig utvärdering av dessa resurser utformas därefter nya mål för att företaget ska kunna skapa tillväxt i en föränderlig process. Bricolage bygger snarare på att omvandla ineffektiva resurser till effektiva och därmed effektivisera utnyttjandet av företagets samtliga resurser (Baker & Nelson, 2005; Lévi-Strauss, 1962). Ineffektiva resurser kan vara de resurser som i generella situationer anses vara oanvändbara, men med hjälp av entreprenöriella handlingar kan de utvecklas till effektiva resurser och därmed generera stor förändring för företaget.

2.4.1 Förklaring av teoretisk modell

Teorierna ska vara till grund för analys av den insamlade empirin samt möjliggöra en förklaring av de faktorer som kan påverka en lantbrukares entreprenöriella förmåga. I modellen nedan, se *Figur 3* presenteras en sammanlänkning av teorierna effectuation och bricolage, tillämpat för uppsatsens syfte och de kontextuella förutsättningarna inom lantbrukssektorn. Sammanlänkningen av teorierna syftar till att bidra med en djupare förståelse för hur entreprenöriella möjligheter kan uppstå vid externa förändringar. I denna uppsats har författarna valt att förklara effectuation med hjälp av bricolage. Genom sociala interaktioner tillkommer nya idéer och ny kunskap som bricolage förtydligar med hjälp av att belysa hur företag kan kombinera befintliga resurser på ett effektivt sätt. Modellen ska bidra till att förtydliga en lantbrukares resonemang och handlingsförmåga vid utnyttjandet av

befintliga resurser som leder fram till nya sätt och nya ändamål för en lantbrukares verksamhet.

Figur 3. Teoretisk sammanlänkning av teorierna effectuation och bricolage. Egen bearbetning.

3. Metod

I följande avsnitt redogörs studiens tillvägagångssätt. Kapitlet inleds med att beskriva uppsatsens angreppssätt samt motivering till valet av forskningsmetod. Därefter presenteras upplägget av litteraturgenomgången samt en redogörelse av studiens urval, så som val av geografiskt område, val av intervjupersoner och hur uppsatsens empiriinsamling har genomförts. Slutligen presenteras studiens trovärdighet och etiska aspekter.

3.1 Kvalitativ forskningsmetod

För att besvara studiens forskningsfrågor har en kvalitativ forskningsmetod tillämpats. En kvalitativ metod innebär att vikt läggs vid ord vid insamling av empiri och anses ge en möjlighet att på djupet studera det sammanhang som människor lever i (Bryman & Bell, 2013). Kvalitativ metod har en induktiv ansats där empiri samlas för att sedan kunna generera teorier på det insamlade materialet. Denna metod ger möjlighet till att beskriva de åsikter och synsätt som människor har genom kontextuell förståelse och flexibilitet i intervjuer (Bryman & Bell, 2013), vilket leder till en mer ingående och nyanserad bild av den insamlade empirin. Kvalitativ metod lämpar sig väl för denna typ av studie då syftet med denna uppsats är att skapa en större förståelse för hur svenska lantbrukare resonerar när de ställs inför utmaningar i en föränderlig process.

Viss kritik har riktats mot kvalitativ forskningsmetod. Kritiken härrör från att metoden i många avseende betraktas som särskilt subjektiv. Detta ges till synes i forskarens osystematiska tolkningar och personliga åsikter om vad som är viktigt. Kritik riktas även mot svårigheter om att generalisera ett resultat eftersom hänsyn tas till en unik och exceptionell kontext. Det innebär att kontexten kan variera vilket också resulterar i ett varierande resultat. Vi är medvetna om den kritik som riktats mot den kvalitativa forskningsmetoden, men vår studie ämnar till att söka en djupare förståelse inom det valda ämnet. Vi vill förstå ett företags förmåga till att påverka och förändra den befintliga situationen de befinner sig i genom entreprenöriella handlingar. I denna studie bedömer vi att kontextuell förståelse är nödvändigt och anser därför att denna forskningsmetod är att föredra för att kunna besvara forskningsfrågorna. Uppsatsens kunskapsteoretiska ståndpunkt är tolkningsperspektivet då studien syftar till att tolka och förstå den sociala verkligheten. Tolkingsperspektivet är en samhällsvetenskapligt inriktad epistemologi som innebär att den sociala verkligheten skiljer sig från naturen (Bryman & Bell, 2013). Den sociala verkligheten rymmer differentierade meningar för olika människor och den är diskursiv, det vill säga att den är föränderlig när den studeras.

Vid insamling av empiri och för att bygga det teoretiska ramverket har ett socialkonstruktivistiskt perspektiv tillämpats. Berger & Luckmann (1966) menar att samhället konstrueras när människor är i samspel och det är idag en viktig grund för samhällsvetenskapen och socialkonstruktivismen. Socialkonstruktivismen lämpar sig väl när forskningen ser till människors agerande inom ett visst geografiskt område med gemensam kultur under en viss tidsperiod. En vidareutveckling av teorin är den kognitiva forskningsmetoden som syftar till att upptäcka vad som leder människan till handling. För att kunna analysera en entreprenörs handlingar är det viktigt att förstå individens bakomliggande struktur och tankemönster vid beslutsfattande (Berger & Luckmann, 1966).

3.2 Litteraturstudie

För att skapa en större förståelse inom ämnet grundas studien på en narrativ litteraturgenomgång. En narrativ litteraturgenomgång innebär att berika den mänskliga diskursen genom att formulera förståelse med hjälp av böcker och vetenskapliga artiklar (Bryman & Bell, 2013). Fördelen med en narrativ litteraturgenomgång, till skillnad från en systematisk litteraturgenomgång, är att det ses som möjligt att byta inriktning efter hand beroende på vad som upplevs intressant av författarna (Bryman & Bell, 2013). I en narrativ litteraturgenomgång finns det inga tydliga ramar och forskarna ges således större utrymme att styra hur sökningen ska genomföras. Däremot minskar detta möjligheterna till jämförelse och generalisering, vilket kan ses som en nackdel. Denna studie syftar dock inte till att generalisera ett resultat. Intentionen är snarare att skapa en större förståelse för ämnet vilket medför att den narrativa litteraturmetoden är att föredra.

Litteraturen som har behandlats i uppsatsen är insamlad via databaser som är tillgängliga på Sveriges Lantbruksuniversitet, Web of Science samt Google Scholar. Sökträffarna har sorterats ut efter relevans och tidigare antal citeringar. Vid litteraturinsamling har framförallt sökorden "entrepreneurship", "farmers as entrepreneur", "agricultural entrepreneurship", "entrepreneurial farmer", "bricolage" och "effectuation" använts. För att lägga en grund och skapa förståelse kring den entreprenöriella processen och den kontextuella betydelsen genomfördes en omfattande litteraturinsamling dessförinnan empiriinsamlingen. De teorier som tillämpas utgör det teoretiska ramverket för att sedan kunna härleda till den empiriska undersökningen.

Uppsatsens innehåll grundar sig i författarnas intresse för entreprenörskap inom den agrara sektorn. Idén uppkom under skribenternas tidigare kurs *Entreprenörskap och hållbar utveckling - organisationsteori II*² som sedan vidareutvecklades under *Grundläggande företagsekonomisk metodkurs*³. Författarnas förkunskap sedan innan var begränsad, men under litteraturinsamlingen ökade förståelsen och kunskapen blev applicerbar till den praktiska verksamheten.

3.3 Empiriinsamling

Nedan presenteras urvalet samt motivering till val av geografiskt område, intervjuobjekt samt en summering av respondenter. I uppsatsen har insamling av empiri genomförts på två nivåer. Vi har valt att intervjua Lantbrukarnas Riksförbund som representerar branschperspektivet samt enskilda lantbrukare som representerar entreprenören. Syftet med att intervjua LRF Mälardalen är för att få en extern parts syn på händelsen och hur lantbrukarna hanterade situationen. Att enbart använda oss av lantbrukare upplevde vi skulle ge en ensidig berättelse. Intentionen för empiriinsamlingen var att skapa större förståelse för helheten genom de olika perspektiven.

² Kursen *Entreprenörskap och hållbar utveckling* använder centrala organisationsteoretiska begrepp för att förstå och analysera utveckling och tillväxt i ny verksamhet. I kursen behandlas teorier såsom bricolage och effectuation.

³ Kursen *Grundläggande företagsekonomisk metodkurs* syftar till att ge en orientering i företagsekonomisk metod. I kursen redogörs för kvaliteterna i en välskrivna problemformulering, samt utvärdera och diskutera innehåll i en akademisk uppsats.

3.3.1 Intervjuform

Den här studiens kvalitativa forskningsintervju tillämpar semistrukturerad intervjuform (Bryman & Bell, 2013). En semistrukturerad intervju innebär att författarna kan ställa frågor på ett sporadiskt vis, vilket ger utrymme för eventuella följdfrågor samtidigt som en viss struktur bibehålls och intervjun kan hållas inom det valda ämnet. Genom att styra samtalet kan författarna få relevanta svar kopplade till uppsatsens frågeställning. Vid en semistrukturerad intervju är respondenten involverad i samtalet och insatt i frågorna då intervjuguiden är utskickad i förväg, som möjliggör en mer innehållsrik intervju (Se bilaga 1 samt bilaga 2).

Intervjuerna grundar sig på två intervjuguider, beroende på om respondenten är lantbrukare eller en extern part. Frågeställningarna är öppna och ger stor möjlighet för respondenten att formulera sina svar, se bilaga 1 för lantbrukarnas frågeformulär samt bilaga 2 för den externa parten.

För att förstå den entreprenöriella processen ställs öppna frågor för att inte riskera att studiens författare påverkar svaren. Studien baseras på ett semistrukturerat intervjuunderlag, vilket ger en möjlighet för intervjuaren att ställa följdfrågor som inte återges i frågeformuläret och respondenterna har därför inte kunnat förbereda svar. Denna metod skapar en djupare förståelse, då det inte finns tydliga ramar och ger forskarna således ett mer innehållsrikt material (Bryman & Bell, 2013).

I uppsatsen har 3 av 4 respondenter besvarat intervjufrågorna på distans för att ta hänsyn till Folkhälsomyndighetens rekommendationer kring spridningen av Covid-19⁴. I detta fall valde skribenterna att genomföra telefonintervjuer. Den fjärde respondenten ansåg att lämpligt avstånd och utomhusmiljö var tillräckligt för att tillgodose rekommendationerna kring smittspridning av Covid-19.

3.3.2 Ändamålsenligt urval

Slumpmässigt urval och icke-slumpmässigt urval är två typer av urval som används vid fallstudier. Ett slumpmässigt urval innebär att alla personer har lika stor chans att väljas ut, vilket medför att ett resultat går att generalisera (Bryman & Bell, 2013). I denna studie har ett icke-slumpmässigt urval tillämpats genom ett så kallat ändamålsenligt urval. Ändamålsenligt urval är en urvalsprocess där författarna startar med en kontaktperson. Den första respondenten ger sedan kontaktuppgifter till andra intervjupersoner som lämpar sig för undersökningen. Denna urvalsprocess ger skribenterna möjlighet att initialt få kontakt med ett färre antal respondenter som är relevanta för undersökningens ämne (Bryman & Bell, 2013). Ett ändamålsenligt urval är därmed ett icke-slumpmässigt urval, det vill säga de personer som ingår i urvalet inte har valts ut slumpartat eftersom målet inte är att generalisera ett resultat.

De fallföretag som deltar i studien har med avsikt valts ut genom ett ändamålsenligt urval för att uppfylla uppsatsens syfte samt besvara studiens forskningsfrågor. Urvalsprocessen startade med att författarna kontaktade LRF Mälardalen för intervju. Därefter delgavs kontaktuppgifter till representativa lantbrukare inom ämnet. Valet av respondenter är ett viktigt moment för att skapa en uppfattning om de sociala relationer som kan påträffas inom de kontextuella förutsättningarna (Bryman & Bell, 2013). Respondenterna i studien har alla stark koppling till landsbygden och jordbrukssektorn, främst genom sin verksamhet. Alla respondenter har olika perspektiv på lantbruket och arbetar ur olika proportioner och bidrog med differentierade

⁴ Covid-19 är en infektionssjukdom som orsakas av ett virus. Sjukdomen upptäcktes i slutet av 2019 och spridningen av Covid-19 definieras som en pandemi, vilket innebär sjukdomen har nått länder över hela världen (Folkhälsomyndigheten, 2020).

erfarenheter. Genom att tillfråga lantbrukare med varierad produktionsinriktning fick studien en mångsidig och nyanserad empiriinsamling.

I tabellen nedan presenteras samtliga respondenter som deltog vid intervjutillfällena, samt respektive produktionsinriktning och längd på intervju.

Tabell 1. Urval av respondenter.

Respondent	Yrkesroll	Längd på intervju
LRF Mälardalen	Styrelseledamot	34 minuter
A	Mjölkproducent	35 minuter
B	Mjölkproducent, eget mejeri	46 minuter
C	Spannmålsproducent	74 minuter

3.3.3 Val av geografiskt område

Den geografiska begränsningen bestämdes utifrån att se på de områden som blev hårt drabbade av torkan år 2018. Uppsala län var en region i landet som blev extra utsatt och därför är lantbrukarna inom denna region av intresse. Vid val av det geografiska området såg författarna även på andra hårt drabbade områden, såsom Östergötland och Västergötland. Beslutet kring Uppsala län bestämdes även på grund av tidsramen, författarnas positionering i Uppsala samt hur det geografiska läget kan påverka lantbrukarens verksamhet.

3.3.4 Analys av empiri

Samtliga intervjuer har spelats in och i efterhand transkriberats för att undvika att skribenterna felaktigt återger respondentens svar. Transkribering genomförs även för att möjliggöra en korrekt återberättelse och för att i efterhand analysera intervjumaterialet (Bryman & Bell, 2013).

Vid analys av studiens material används ett narrativt tillvägagångssätt för att karakterisera berättelsen som helhet. Narrativ analys används för att öka förståelsen kring respondentens berättelse och beteendemönster (Bryman & Bell, 2013). Syftet med en narrativ analys är att locka fram respondentens återskapande berättelse mellan händelser och sammanhang. En narrativ analys innebär således ett mer inriktat fokus på att få fram respondenternas perspektiv än på objektiva fakta och hur detta perspektiv kan förändras från en kontext till en annan (Bryman & Bell, 2013).

3.4 Metoddiskussion

I kommande kapitel introduceras uppsatsens essä inom ämnet hållbarhet och vikten kring en bredare förståelse för landsbygden, samt den agrara sektorns relevans för hållbar utveckling. Därefter presenteras uppsatsens trovärdighet och genomförda respondentvalidering. Avslutningsvis redogörs uppsatsens etiska aspekter med en motivering till uppsatsens anonymisering av samtliga respondenter.

3.4.1 Hållbarhetsperspektiv

Uppsatsen eftersträvar till att arbeta med entreprenörskap på landsbygden för att illustrera värdet av en levande landsbygd och för att tydliggöra den hållbara utvecklingen där entreprenörskapet har en betydande roll. Brundtlandrapporten upprättades 1987 (World Commission on Environment and Development, 1987, s. 43) och definierar hållbar utveckling som "*En utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov*". Efter Brundtlandrapporten utvecklades även underkategorierna socialt, ekonomiskt och miljömässig hållbarhet. Vi anser att entreprenörer på landsbygden arbetar dagligen utefter dessa underkategorier, både medvetet och omedvetet för att förbättra sin verksamhet och omgivning. I och med den rådande klimatkrisen med säsonger av för mycket nederbörd eller månader av torka är arbetet kring hållbarhetsfrågorna och lantbrukarens förmåga att anpassa sig utefter förutsättningarna av största prioritet.

Entreprenören och lantbrukarens arbete bevarar landsbygden och behovet av en produktiv och konkurrenskraftig landsbygd ökar ständigt (Waldenström & Westholm, 2008). För att skapa en bred förståelse kring landsbygden är det viktigt att lyfta denna forskning. Landsbygdsforskningen främjas när den definieras som en del av den samhällsvetenskapliga teoriutvecklingen.

3.4.2 Trovärdighet och äkthet

Trovärdighet och äkthet är två grundläggande kriterier för bedömning av kvaliteten i en kvalitativ undersökning. Äkthet innebär att studien ska ge en rättvis bild av respondenten, det vill säga att respondentens olika åsikter och uppfattningar kan förstås korrekt i det sammanhang som det har studerats i (Bryman & Bell, 2013). Respondentvalidering, som ska öka tillförlitligheten i studien, säkerställer även att en rättvis bild erhålls genom samtycke och godkännande från respondenterna.

För att se till studiens trovärdighet bör de fyra delkriterierna *tillförlitlighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* samt *bekräftelse* säkerställas. Det förstnämnda kriteriet *tillförlitlighet* behandlar hur pass acceptabelt studiens resultat är i andra personers ögon och en så kallad respondentvalidering kan genomföras.

I denna studie har en respondentvalidering genomförts och syftet är att en så korrekt bild som möjligt ges av verkligheten (Bryman & Bell, 2013). En respondentvalidering innebär att forskaren förmedlar sitt resultat till deltagarna i undersökningen för att säkerställa det insamlade materialet. Efter varje intervjutillfälle utfördes en sammanställning av det empiriska materialet som skickades via e-mail till respektive fallföretag. Om de intervjuade ansåg att forskarnas bild inte överensstämmer med den information som givits ut finns det en möjlighet för respondenten att påverka det slutgiltiga svaret. Däremot kan denna typ av säkerställning påverka det sanna resultatet då respondenterna kan censurera eller reformera resultatet till en bild som anses förskönad eller missvisande gentemot verkligheten (Bryman & Bell, 2013). Det är därför viktigt att empirin är transparent och tillförlitlig i denna typ av studie. Att påstå att en bild av verkligheten är den korrekta är svårt vid ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, då alla sociala konstruktioner leder till ny kunskap och därmed även en förändrad uppfattning av verkligheten (Bryman & Bell, 2013). För att minimera riskerna kopplade till tolkningsfel har båda studiens författare deltagit vid intervjuerna och på så sätt bidragit till att kvalitetssäkra den insamlade empirin och generera en rättvisande bild av verkligheten.

3.4.3 Etiska aspekter

Vid företagsekonomisk forskning är det viktigt att vara medveten om angelägna etiska principer. Forskare till en kvalitativ studie bygger undersökningen på tolkning och förståelse, vilket gör att det finns en viss risk för att tolka respondenternas information felaktigt (Bryman & Bell, 2013). Det finns även en risk för att en kvalitativ forskare har svårt att helt utesluta egna värderingar och personliga åsikter när undersökningen genomförs, vilket kan leda till onödigt dilemma. Om en studie grundas på felaktiga tolkningar eller formuleringar försätter det forskaren i en problematisk situation då respondentens personliga integritet ifrågasätts. Det är därför av stor vikt att som forskare vara medveten om denna risk och noggrann vid utlåtande om respondenternas svar.

Det är forskarens ansvar att ta ställning till varje risk för skada eller bristfällighet i den information som delgivits från respondenterna och samtidigt minimera denna risk i störst möjliga mån (Bryman & Bell, 2013). Hänsyn har tagits till respondenternas konfidentialitet och information som kan anses känslig eller sekretessbelagd har uteslutits i denna studie. En hög vetenskaplig kvalitet uppnås bland annat genom att publicera så korrekta och representativa resultat som möjligt (Bryman & Bell, 2013), vilket innebär att författarna högaktar respondenternas personliga integritet. Vid genomgång av empirin har författarna därmed använt ett "etiskt samvete" och sorterat ut den empiri som skulle kunna anses tvetydig så att de respondenter som deltagit i studien inte ska känna sig uthängda. Författarna har även valt att anonymisera de företag och personer som utgör empirin. Valet till anonymitet grundar i att det inte är relevant att veta vem eller vilket företag som säger vad för att kunna besvara studiens syfte samt forskningsfrågor. Däremot namnger studien LRF Mälardalen, men den intervjuade representanten från förbundet har anonymiserats.

4 Empiri

Under detta avsnitt kommer studiens empiri att presenteras. Empirin utgår från tre lantbrukare samt en representant för LRF Mälardalen. Företagen presenteras individuellt och inleds med en bakgrundsbeskrivning. Därefter delas kapitlet upp efter uppsatsens frågeställningar där svaren från samtliga lantbrukare redogörs för att sedan kunna jämföras. Detta i syfte för att även kunna analysera vad LRF Mälardalen har uppfattat på makronivå. Kapitlet avslutas med en sammanställning av respondenterna och dess verksamhet för att påminna läsaren.

4.1 Presentation av undersökta företag

4.1.1 LRF Mälardalen

LRF står för Lantbrukarnas Riksförbund och är en politiskt obunden intresse- och företagarorganisation. LRF grundades år 1971 och arbetar aktivt för företag inom lantbrukssektorn med differentierade frågor som berör jordbruk, skogsbruk och landsbygd, däribland entreprenad, landsbygdsturism samt livsmedelsproduktion. Organisationen är indelad i regionsbaser och i denna studie medverkade en respondent från LRF Mälardalen. Respondenten har arbetat för LRF Mälardalen i åtta år och är en så kallad förtroendevald lantbrukare för organisationen. Respondentens primära arbetsuppgift innefattar regelbundna sammanträden med Länsstyrelsen där utbetalningar av stöd, kontroller av djurhållning samt eventuella problem inom lantbrukssektorn granskas. För att lyckas med detta arbete är det viktigt att hålla en god kontakt med Länsstyrelsen samt en öppen dialog med lantbrukarna inom regionen.

Framtidsplaner

Den generella lärdomen näringen och LRF Mälardalen kan ta med sig sedan torkan år 2018 är vikten av att förbereda sig väl och samtidigt agera i tid. Under år 2018 sattes det svenska lantbruket på sin spets och det var viktigare än någonsin att konsumenterna värnade om den inhemska produktionen. En jämförelse respondenten kan se med rådande pandemi, Covid-19. När gränserna mellan länder stänger ökar riskerna för brist på proteinfoder, såsom soja, majs, och bönor, till de svenska EKO-producenterna. Detta anser LRF Mälardalen är ett ypperligt tillfälle att lyfta den svenska produktionen av proteinfoder och fortsätta utvecklingen. En effekt av Covid-19-pandemin som LRF Mälardalen kan se är att slaktköerna har minskat och tempot inne i slakterierna har effektiviserats under år 2020. Detta på grund av att konsumenterna efterfrågar mer svenskproducerat livsmedel när det lagas mer mat i det egna hushållet. Detta är en motsatt effekt jämfört med år 2018 då slaktköerna var långa på grund av att många lantbrukare var tvungna att slakta sina djur i förtid. Den positiva trenden som har identifierats år 2020 är något svenska lantbrukare hoppas ska fortsätta i framtiden.

4.1.2 Respondent A

Respondent A är utbildad lantmästare och bedriver idag ett lantbruk utanför Grillby i Uppsala län. Gården bedriver mjölk- och grovfoderproduktion samt försäljning av biprodukten nötkött. Respondenten gick in i driften tillsammans med sin far år 2006 och har 150 mjölkande kor under fri kotrafik med tre mjölkrobotar. Gården brukar idag 180 hektar och området lämpar sig väl för gräskörd då avkastningen per hektar är hög. Respondenten nämner även att en stor avveckling av mjölkproduktion i regionen de senaste åren har identifierats, vilket anses märkligt med tanke på att regionen har bra avkastning på samtliga gräs- och grovfoder skördar.

Framtidsplaner

Sedan ett par år tillbaka har gården en bevattningsanläggning i syfte att förse både djur och vallskörd med vatten. Inom en snar framtid hoppas gården att de ska kunna leverera regnvatten till behövande i närområdet om efterfrågan finns. Respondent A menar att de är bra på att producera ett energi- och proteinrikt vallfoder som skulle lämpa sig väl även för ungnötsuppfödning. Planen för framtiden är att starta upp en ungnötsuppfödning, vilket skulle frambringa ytterligare en inkomstkälla och på sikt stärka företaget. Detta kräver att företaget bygger ut med ytterligare en ekonomibyggad för den nya produktionen. Något som respondenten anser att det finns goda förutsättningar för.

4.1.3 Respondent B

Respondent B bedriver en ekologisk produktion med KRAV-certifierad verksamhet i Roslagen. Verksamheten har 130 mjölkkor och cirka 60 kalvar, varav viss köttförsäljning förekommer. Gården innefattar 30 hektar skog och 17 hektar åkermark samt ett arrende på 280 hektar åkermark. Verksamheten har två heltidsanställda för jordbruket och två deltidanställda som arbetar med den dagliga driften bland djuren. Respondent B är utbildad lantmästare, och tillsammans med sin man tog de över gården år 2001. År 2007 ställde gården om till ekologisk produktion vilket var på grund av de ekonomiska fördelarna det medförde. År 2016 öppnade gården sitt eget mejeri där konsumenter kan handla pastöriserad mjölk på lösvikt i en mjölkautomat. Sedan en tid tillbaka producerar de även gårdsproducerad yoghurt. Företaget valde att öppna ett eget mejeri då de ville hålla produktionen så lokal som möjligt samt för att förbättra verksamheten ur ett hållbarhetsperspektiv.

Framtidsplaner

Respondentens framtidsplaner för företaget och gården på kort sikt är att fortsätta arbeta mot ett mer hållbart företagande med en effektiv och hållbar resurshantering. Målsättningen är att företaget och deras produktutbud ska vara attraktivt för vem som helst och de vill därför arbeta vidare med att utveckla företagets anseende hos konsumenterna. På lång sikt vill de öka mervärdet för sina produkter och skapa förutsättningar för sina söner och successivt engagera de mer i produktionen för att de i framtiden ska kunna ta över gården och företaget.

4.1.4 Respondent C

Respondent C flyttade till släktgården år 1991, kort efter sin examination som ekonomagronom från Sveriges Lantbruksuniversitet. Respondenten bedriver idag ett företag med traditionell växtodling, främst spannmålsproduktion. Gården är belägen 2 mil norr om Uppsala och brukar 500 hektar åker samt 125 hektar skog. På gården bor respondenten tillsammans med sin fru och gemensamt bedriver de även en småskalig handelsträdgård där de säljer egenodlade grönsaker, plantor och planteringsjord. Handelsträdgårdens koncept bygger på självplock så att exempelvis barnfamiljer kan plocka grönsaker samtidigt som barnen kollar på traktorer. De kunder som besöker gården för att köpa grönsaker är till stor del från de närliggande byarna. Paret ser denna verksamhet som ett socialt utbyte och marknadsför verksamheten via sociala medier som en dagsutflykt.

Under den period som den primära verksamheten kräver mindre arbetsbörda, har respondenterna funnit andra inkomstkällor såsom snöröjning och sandblåsning. Alla sysslor sker i samstämmighet mellan paret, även de arbetsuppgifter som sker utanför gården. Företaget har idag ingen anställd personal, utan de sköter den dagliga verksamheten tillsammans och påvisar vikten av att vara lösningsorienterade och flexibla. Däremot finns det bra samarbete mellan grannar, vilket innebär att de sår och snöröjer tillsammans.

Framtidsplaner

Respondent C ser en stor potential i dagens produktion och nämner att de befinner sig i en nystartsanda sedan respondentens fru började arbeta heltid på gården. Företagets kortsiktiga mål är att hyra en besättning kött djur under sommarhalvåret för att beta av gårdens naturreservat. I framtiden finns en förhoppning om att skaffa en egen besättning kött djur, förutsatt att allt fungerar bra och arbetsbördan är hanterbar. Paret nämner även ett större projekt för företaget, men som förutsätter statens hjälp för att få i rulljängs. Det finns även planer för gårdens gamla häststall som de eventuellt ska renovera om till ett hunddagis.

Långsiktiga planer för gårdens primära verksamhet är att utöka arrendet och etablera en expanderings. Tidigare brukade gården som mest 900 hektar, men har med åren minskat. En lärdom företaget bär med sig från tidigare erfarenheter är att inte växa för snabbt. I framtiden är de därför noga med att bibehålla en god kvalitet och öka tillväxten i alla produktionsled. Detta för att företaget ska kunna växa jämnt i alla dimensioner.

4.2 Lantbrukare eller entreprenör?

När vi inledde intervjun med respektive respondent förklarade vi vilket område som uppsatsen berör samt studiens syfte. Vidare fördes begreppet entreprenörskap in i samtalet, där ett par av de intervjuade respondenterna ställde sig något frågande i rollen som entreprenör.

”Vi har inte varit speciellt entreprenöriella i ordets rätta bemärkelse.” (Respondent C)

Respondent C berättade om deras ageranden under år 2018 och åtgärder de har utfört, men ansåg inte att deras agerande var entreprenöriellt utmärkande. Det betraktades snarare som nödvändigt för företaget och någon entreprenörsanda var inget som de själva skulle benämna det som. Vidare menar respondent C att just begreppet *entreprenör* upplevs komprimerat och används sällan inom lantbrukssektorn.

Respondent B pratade inte om sig själv och sitt företagande med entreprenörskapstermer. Istället benämns aktiviteter eller åtgärder med praktiska vardagsdefinitioner, vilket även respondent A gjorde. Genom att förklara vilka åtgärder respondent A har vidtagit med hjälp av att identifiera vad de är duktiga på, förbises entreprenörskapets bestämmelser.

”Vi har byggt upp vår verksamhet efter vad vi är bra på.” (Respondent A)

Respondenterna använder sig av terminologier som gemene man förstår, vilket frambringar en ödmjukhet och försiktighet till själva begreppet ”entreprenörskap”. Samtliga respondenter menar att lantbruket är mer som en livsstil än ett yrke, där respektive verksamhetsaktiviteter snarare ses som en självklarhet än entreprenöriella handlingar.

Samtliga respondenter har en gedigen utbildning inom den agrara sektorn och det som enar respondenterna är vikten av god kunskap inom respektive verksamhetsområde. De intervjuade respondenterna berättar att de har förvärvat kunskap och kompetens genom släkt och familjemedlemmar. Både respondent A och C brukar idag en verksamhet som har funnits i familjens ägo i flera generationer.

4.3 Hur kan vi förstå en lantbrukares resonemang vid förändring av verksamheten?

Vid intervjutillfället uppmanade vi respondenterna att tänka tillbaka och utgå från år 2018, då det skedde stora förändringar och vi vill få deras historier återberättade. Det vi kan konstatera är att samtliga respondenter hanterade förändringarna olika utefter sin förmåga och vad som ansågs nödvändigt. De gårdar med djurproduktion valde att genomföra åtgärder i verksamheten som i första hand gynnade djuren. En reaktion på den föränderliga kontext som respondent A utförde var att investera i en bevattningsanläggning. Detta gjordes främst i syfte att förse djuren med dricksvatten, men samtidigt för att bevattna grovfodervallen som i sin tur skulle generera mer energi- och proteinrikt foder. Respondent B genomförde en liknande åtgärd och valde att anlägga en våtmark, vilket var ett resultat av den torra våren och sommaren. Under år 2018 fokuserade respondent B på djurens hälsa och välmående då de dessutom drabbades av sommarsjukan (fästingsjukdom), samtidigt som foderkvaliteten var undermålig. De respondenter med djurproduktion fick fatta kortsiktiga beslut utefter djurens förutsättningar och vad som ansågs vara bäst för produktionen där och då. Det resulterade i mycket krishantering för att rädda upp situationen. LRF Mälardalen nämner i sammanhanget att det inte är ovanligt för lantbrukare att hamna i kritiska lägen gällande företagets produktion.

“Lantbrukare är vana vid att hantera kriser hela tiden.” (LRF Mälardalen)

Det respondent C istället gjorde med sin spannmålsproduktion var att producera mer halm och sälja till behövande som en kompletterande intäkt, då skörden gav sämre avkastning jämfört med ett normalår. Den försämrade avkastningen resulterade även i att de sålde ekologiskt korn på rot av sämre kvalitet till en bonde med kobesättning. LRF Mälardalen talade om liknande åtgärder som respondent C genomförde, men på en nationell nivå. De kunde under år 2018 se hur avkastningen på spannmål försämrades och påverkade mångas ekonomi negativt, vilket resulterade i att många lantbrukare genomförde annorlunda agerande för att skapa alternativa inkomster. Det vi kan urskilja bland företagen är att spannmålsföretaget aktivt valde att se långsiktigt på situationen för att hitta hållbara lösningar, men samtidigt vara effektiv vid sitt beslutsfattande. Respondent C belyser vikten av att portionera ut åtgärderna för att inte göra ett ineffektivt arbete.

“I alla åtgärder man gör inom växtodling är det viktigt med riskbedömning. Man kanske inte kan gå på vad den optimala kvävegivan är, utan man får portionera ut åtgärderna så att dem inte kastas bort i onödan.” (Respondent C)

Det som samtliga lantbrukare kan enas om var vikten av god kontakt med grannar och andra lantbrukare i närområdet. Aldrig tidigare har lantbrukare samarbetat och hjälpts åt så mycket som de gjorde år 2018. Vilket även LRF Mälardalen kan intyga om då de arbetade aktivt med lantbrukares psykiska välmående under krisen och uppmanade den agrara näringen till att hjälpas åt.

“Det som jag såg som viktigast för 2018 var att alla ställde upp för varandra. Hade man areal i träda så släppte man på det för att hjälpa till med betesmark.” (LRF Mälardalen)

4.4 Hur väljer en lantbrukare att förändra sin verksamhet?

Respondent A menar att de har idag byggt upp sin verksamhet utefter vad de är bra på. Vid intervjutillfället med respondent C belystes även vikten av att vara "en god bonde", där det är essentiellt med rätt kompetens och behärskning av hantverket. Väljer lantbrukare att göra någon förändring ser de över vad de är bra på och vad som behöver förbättras. Valet av vilken förändring som ska genomföras påverkas även av kontexten och vad som anses vara nödvändigt. Samtliga respondenter fastslår att de kan ta med sig mycket erfarenheter från år 2018 för att vara bättre förberedda ifall en liknande situation skulle inträffa igen.

"Jag tror att en av de viktigaste erfarenheterna är att vara prestigelös. Behövs det hårt arbete, så behövs det. Så enkelt är det." (Respondent C)

Med det syftar respondent C till att i kriser är det inte läge att vara kräsen då resurserna sinar och intäkterna minskar. I det påståendet instämmer även respondent A och B. De fick båda se över sin resursallokering under sommaren 2018, framförallt gällande foder då bra fodervärden är en viktig komponent för en hög mjölkavkastning.

Det respondenterna avslutningsvis delar uppfattning om är att intäkterna påverkar valet av vilken förändring som implementeras och som företagare eftersträvas alltid lönsamhet, både direkt och indirekt. Det respondent A gjorde med sin investering av bevattningsanläggningen var att på lång sikt förbättra lönsamheten, då vattenanläggningen förbättrar foderkvaliteten som i sin tur påverkar mjölkavkastningen. Respondent C gjorde istället förändringar i den dagliga driften genom att åta sig extraarbete, såsom sandblåsning och snöröjning. Varje åtgärd utfördes med en intention att kompensera för intäkter som gick förlorade under år 2018. LRF Mälardalen är enig med resonemanget då de på makronivå kunde se hur lantbrukare skapade extra intäkter för att hantera den rådande situationen. LRF Mälardalen ser en benägenhet hos lantbrukare idag av att förbereda sig bättre för att undgå en liknande situation igen.

Samtliga respondenter möttes av samma utmaning – torkan, men valde baserat på sina tillgängliga resurser att agera olika. En sammanfattning av detta visas i *Tabell 2*. I tabellen visas respondenternas identifierade primärproduktion, sekundärproduktion eller alternativa sysselsättning, verksamhetsförändring sedan år 2018, samt framtidsplaner för respektive respondent.

Tabell 2. Sammanställning av empiriskt material.

	Respondent A	Respondent B	Respondent C
Primärproduktion	Mjölkbesättning Grovfoder	Ekologisk mjölkbesättning	Spannmål
Sekundärproduktion eller alternativ sysselsättning	Spannmål Kött	Eget gårdsmejeri Kött	Handelsträdgård Snöröjning
Verksamhetsförändring sedan år 2018	Bevattningsanläggning Expanding av antal djur	Våtmark Utökat markarrende	Sandblåsning Utökat samarbete
Framtidsplaner	Köttbesättning Expandera	Utöka mervärdet av befintliga produkter	Utöka markarrende Renovera ekonomibyggnader

5 Analys och diskussion

I detta kapitel kommer uppsatsens empiri analyseras och diskuteras med hjälp av de teorier som belyses i studien. Analysen ska bidra med ett underlag för att kunna besvara uppsatsens forskningsfrågor och därefter leda fram till en slutsats.

5.1 Lantbrukare som entreprenör

Svaren vi fick från de intervjuade respondenterna indikerade på att de blivit inspirerade i sitt entreprenörskap genom arv, intresse, kunskap, kompetens eller driv och engagemang, vilket även tidigare teorier antyder (Landström & Löwegren, 2009; Alsos et al., 2003). Samtliga respondenter vi har intervjuat ser lantbruket mer som en livsstil än ett yrke där en viktig egenskap är att vara lösningsorienterad, vilket kan förklaras av McElwee (2006) definition av en lantbrukare som en entreprenör.

Däremot upplevde vi att de intervjuade lantbrukarna hade en svårighet med att identifiera sig själva som entreprenörer. Respondenterna var blygsamma och ifrågasatte om deras agerande verkligen var entreprenöriellt, vilket vi argumenterar emot med hjälp av Nickerson et al. (2001) definition av en lantbrukare. Nickerson et al. (2001) menar att lantbrukaren bör betraktas som entreprenör, då denne äger och brukar marken, vilket leder till att lantbrukaren redan från början är egenföretagare på gården och således en entreprenör.

Vem som anses vara entreprenör inom lantbruket är svårt att definiera då varierande svar ges beroende på vem som tillfrågas. Samtliga respondenter uppvisar en god kompetens och stark förmåga till att skapa kreativa lösningar, i enlighet med Alsos et al. (2003) definition av en innovativ reservoar. De medverkande respondenterna har förvärvat kunskap och erfarenhet inom den agrara sektorn i flera generationer, vilket respondent C besvarar genom att illustrera vikten av att vara "en god bonde". Respondent C menar att det bästa en lantbrukare kan göra är att identifiera vad de är bra på och vad som kan förbättras samt att använda sina resurser. I likhet med respondent C, berättar respondent A att deras verksamhet är uppbyggd efter vad de är bra på. Detta är enligt Alsos et al. (2003) ett utmärkande drag för en entreprenör.

5.2 Hur kan vi förstå en lantbrukares resonemang vid förändring av verksamheten?

Den extrema värmebölja som drabbade Sverige under år 2018 påverkade många och ingen lantbrukare gick oberörd. Samtliga respondenter har belyst olika förändringar inom företaget och ingen av dem förnekar att det innebar hårt arbete och var psykiskt påfrestande. En av de drabbade respondenterna summerade krissituationen i "blod, svett och tårar".

Vi upplevde att samtliga lantbrukare lägger ner mycket av sig själv i sin verksamhet och att företaget kan spegla en bild av vem den individuella lantbrukaren är. Detta gäller även den kunskap och kompetens som företaget besitter, vilket påverkar hur de ser på sina resurser. Som lantbrukare finns det ofta ett stort emotionellt värde i företaget. Det handlar inte enbart om det dagliga arbetet, utan det handlar många gånger om flera generationers hårda arbete som dagens lantbrukare förvaltar. Det kan därför vara svårt att jämföra lantbruksentreprenören med entreprenörer inom andra näringar. När intervjufrågorna ställdes till de respondenter som har djurproduktion upplevdes svaren väldigt affektbundna. Respondenterna menade att de fick ta kortsiktiga beslut för att värna om djurbesättningen och genom sina berättelser skildrar de

sitt agerande och sina tankebanor på ett allegoriskt vis. En av de tillfrågade respondenterna beskrev ett känslomässigt värde till varje individ och menar att djuren är familjemedlemmar.

De lantbrukare med djurbesättning vid den föränderliga processen valde att se till djurens välmående i första hand. Därför valde respondent B att anlägga en våtmark på gårdens ägo för att förse betesmarker och vallodlingar med vatten. Respondent A investerade i en bevattningsanläggning för att också kunna bevattna vallodlingar och förse djuren med rent dricksvatten. Detta i syfte att aldrig försätta sig i samma situation igen. Genom att tolka respondenternas resonemang gällande den rådande situationen kan förändringen associeras med effectuations beslutsprocess (Sarasvathy, 2001). Det vi kunde förstå var att respondenterna utvärderade befintliga resurser, såsom kunskap, kompetens och socialt nätverk. De utvärderade även gårdarnas outnyttjade marker och fann areal de kunde nyttja till nya ändamål. Åtgärder som gynnar företagen och samtidigt värnar om den biologiska mångfalden. Detta är även en egenskap som kan identifieras hos en "bricoleur", det vill säga förmågan att vända en motgång till sin fördel genom att se befintliga resurser i ett annat ljus, vilket kan främja företagets överlevnad (Baker & Nelson, 2005).

Det var inte bara de lantbrukare med djurbesättning som blev drabbade, då respondent C menar att växtsäsongen 2018 var ogynnsam för spannmålsgrödor på grund av hög värme och för lite nederbörd. LRF Mälardalen nämnde samma sak och förtydligade att i Sverige resulterade torkan en stor ekonomisk förlust för växtodlingsföretagen, något som de intervjuade lantbrukarna ser spår av än idag. Denna ekonomiska förlust och försämrade spannmålskvalité berörde respondent C, då de bland annat sålde sitt "sämre" korn på rot till en granne med djurbesättning, istället för att leverera till spannmålsföretag. Torkan under år 2018 innebar dessutom att halmskörden blev låg och många djurägare efterfrågade både strö och foder. Detta var någonting respondent C uppmärksammade och beslutade att pressa halmen som annars hackades sönder, vilket kan förklaras av en bricoleurs kognitiva tankemönster. Vid ett normalår brukar inte gården pressa halm på all areal, utan väljer att hacka sönder det och använda som ett strukturuppbyggande mullämne för att utgöra en reservoar av viktiga grundämne för jorden, exempelvis syre, fosfor och kväve. Denna åtgärd genomfördes som ett komplement då respondent C förutspådde att skörden skulle ge sämre avkastning jämfört med tidigare år och en stor ekonomisk förlust kunde drabba företaget. I den rådande situationen valde respondent C att utnyttja varje resurs som fanns tillgänglig på gården. Något som kan förklaras av bricolage, då teorin grundar sig i att omvandla ineffektiva resurser till effektiva (Baker & Nelson, 2005). I den dagliga verksamheten stöter varje företag på hinder och svårigheter som kan påverka företaget på lång sikt. Istället för att enbart se hinder och svårigheter grundar sig styrkan i bricolage att hitta fördelar och ha förmågan att vända motgångar och svårigheter till positiva aspekter (Baker & Nelson, 2005).

Respondent C valde att se till företagets långsiktiga överlevnad, även om det innebar kortsiktiga åtgärder och effektivt beslutsfattande där och då. Kortsiktiga åtgärder leder till att långsiktiga mål kan uppnås med hjälp av nya sätt och nya ändamål. I detta fall kan Sarasvathys (2001) teori förklara hur företaget kunde skapa en effektiv beslutsmodell för att lyckas nå långsiktighet i sitt företagande. Med hjälp av att implementera kortsiktiga åtgärder, exempelvis genom att se halm som en outnyttjad resurs, hjälpte det företaget att uppnå nya ändamål. Detta ser vi som en sammanlänkning av effectuation och bricolage som används för att förklara den föränderliga processen, vilket även styrker vår tolkning i den teoretiska syntesen, se *Figur 3*.

Samtliga respondenter lyfte fram att de kontextuella förändringarna gjorde att de såg över vad de behövde förändra eller förbättra, vilket innebar att företagen utvärdera vad de hade för tillgängliga resurser. Enligt teorin som Sarasvathy (2001) framhåller kan man förändra verksamheten genom att utvärdera och utforska befintliga resurser. Något som Sarasvathy (2001) även exemplifierar som kärnan i entreprenörskap.

5.3 Hur väljer en lantbrukare att förändra sin verksamhet?

Att utnyttja befintliga resurser för att skapa nya ändamål var något som respondent A tog i beaktning. I samband med den rådande situationen under år 2018, när många mjölkbönder blev tvungna att minska sin besättning, valde respondent A istället att expandera. Detta är en aktivitet som företaget ser potential i och funderar nu på att fortsätta med. I framtiden planerar företaget att påbörja en ungnötsproduktion, då de är duktiga på att producera ett energi- och proteinrikt foder. En aktivitet och ett resursutnyttjande en "bricoleur" skulle implementera i sin verksamhet. Bricolages fundamentala idé grundar sig i att utnyttja befintliga resurser till nya ändamål (Baker & Nelson, 2005, Lévi-Strauss, 1962), och i detta sammanhang är den befintliga resursen ett kvalitativt grovfoder som de under lång tid har lyckats producera fram. Detta är en resurs som de nu överväger att använda i ett nytt projekt, vilket skulle hjälpa företaget att skapa konkurrensfördelar i enlighet med vad Alvarez & Busenitz (2001) menar.

Respondent C som befinner sig i en nystartsanda har många planer för framtiden, vilket kommer kräva mycket beslutsfattande. Idag har gården resurser som inte utnyttjas till fullo, såsom det gamla häststallet och naturreservatet. Lévi-Strauss (1962) och Baker & Nelson (2005) menar att bricolage handlar om att hitta nya användningsområden för de befintliga resurserna och successivt skapa tillväxt. I en återberättelse av den föränderliga processen under år 2018 kan vi se att respondent C såg till hur företaget kunde skapa alternativa inkomstkällor genom att kontinuerligt analysera företagets resursutnyttjande. De minskade intäkterna som torkan medföljde innebar att gården utvärderade vilka befintliga resurser som fanns tillgängliga och på så sätt diversifiera sin verksamhet. Under lågsäsong valde företaget att arbeta med snöröjning och sandblåsning, vilket vi kan förklara med effectuation och bricolage. För spannmålsföretag i Sverige är vinterhalvåret en period då arbetsbördan för den primära verksamheten generellt sett är lägre. För respondent C innebär detta att arbetskraften inte nyttjas till fullo, vilket kan ses som en outnyttjad resurs. Genom sociala interaktioner och befintlig kompetens utvärderade företaget hur de skulle kunna nyttja sina resurser till fullo för att stödja företagets mål. Den sociala interaktionens betydelse för företaget kan förklaras med hjälp av effectuation, där sociala utbyten kan generera ny inspiration och på så sätt skapa nya ändamål (Sarasvathy, 2001). Även om sandblåsning och snöröjning inte är av företagets fundamentala intresse, valde de att arbeta utanför gården för att värna om den primära verksamhetens långsiktiga mål. Det vi kan förstå är att respondenten lyckades skapa nya ändamål genom sociala interaktioner och samarbeten som mynnade ut i ett diversifierat företag med flera verksamhetsgrenar. Med hjälp av entreprenöriella handlingar har företaget således skapat en större motståndskraft på grund av de kontextuella förändringar som förekom.

Det finns olika tillvägagångssätt för hur lantbrukare väljer att hantera en kontextuell förändring. Under 2018 insåg respondent B vikten av att vara lösningsorienterad med förmåga att ta tillvara på de resurser som finns tillgängliga, vilket McElwee (2016) definierar som en egenskap hos en entreprenör. Under torkan hade inte respondent B planer på att förändra

något i verksamheten utan det handlade om att överleva krissituationen. Respondent B gjorde det som ansågs nödvändigt för verksamheten.

I enlighet med Sarasvathys (2001) teori kan vi se att respondent B utvärderade sin kunskap och kompetens utefter modellen av effectuation, se

Figur 2. Det vill säga; Vad kan jag? Vad kan jag göra? Vilket kontaktnät behöver jag för att uppnå mitt ändamål? Vilka kan vara intresserade? För att uppnå ändamålet med verksamheten såg respondent B till vilka resurser som fanns tillgängliga, såsom betande areal och utrymme, men även kunskap och kompetens som nu kan användas till ett nytt ändamål. Respondent B investerade i en besättning fjällkor för att skapa ett unikt koncept med egengjord "gårdsyoghurt". Respondenten hade identifierat en efterfråga på något nytt bland befintliga kunder och insåg att en personligt producerad gårdsyoghurt skulle passa väl in i den befintliga verksamheten. Genom att specialisera verksamhetens mjölkproduktion och utnyttja befintliga resurser, så som kompetens och kunskap har respondent B utvecklat ett nytt koncept och på så sätt skapat nya ändamål för verksamheten. Detta kan vi förklara genom att tillämpa vår sammanlänkning av effectuation och bricolage se *Figur 3*, då effectuation grundar sig i att utvärdera befintliga resurser och bricolage förklarar hur resurserna ska hjälpa företaget att nå nya mål.

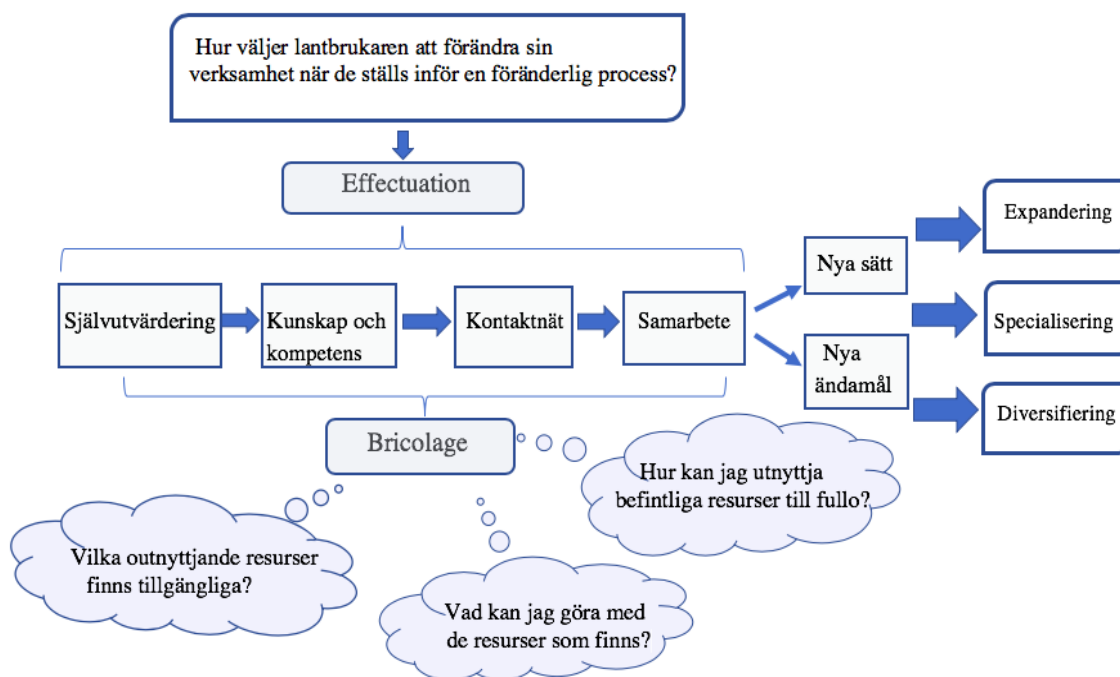
5.3.1 Att expandera, specialisera eller diversifiera?

Det finns olika disponibla strategier för hur lantbrukare kan utveckla företagandet på ett gynnsamt sätt. Genom att skapa en konkurrenskraftig verksamhet kan lantbrukaren lyckas förbättra sina ekonomiska förutsättningar. Ett alternativ som diskuteras i studien är att intensifiera den befintliga produktionen genom att expandera och därmed öka effektiviteten. Detta var ett agerande vi identifierade hos respondent A vid den föränderliga processen, som kan följas i *Figur 4* med hjälp av bricolage och effectuation.

Ett annat tillvägagångssätt som vi identifierade var integrering av värdekedjan, då respondent B genomförde en förädling av sina produkter. Genom framtagandet av ett unikt koncept kan vi se att gården lyckades med en specialisering av produktionen, vilket skapar fördelar för företaget i helhet då koncentrationen bibehålls inom den primära verksamhetsgrenen. Det tillvägagångssättet respondent B använde sig av kan vi identifiera och följa i *Figur 4*. Bricolage belyser för entreprenörer hur de kan kombinera befintliga resurser och genom sociala interaktioner skapa nya idéer. Respondent B specialiserade sin verksamhet och utvecklade företaget genom sin handlingskraft och självutvärdering, som är en förutsättning för en förändring.

Respondent C förändrade sitt företag med hjälp av att utveckla nya verksamhetsgrenar, både inom och utanför gården. Den diversifierade verksamheten hjälpte företaget att täcka upp för förlorade intäkter under 2018 genom dess förmåga att vara öppna och prestigelösa. Den egna bearbetningen i *Figur 4* illustrerar hur en lantbrukare kan förändra sin verksamhet genom tillämpning av de valda teorierna, bricolage och effectuation. Respondent C diversifierade sin verksamhet genom sitt breda kontaktnät, tidigare kunskap och viktiga samarbeten med andra aktörer. Den handlingsförmågan användades på företagets outnyttjade resurser som skapade nya metoder att arbeta på, det ledde även fram till en diversifierad verksamhet med nya ändamål.

Vi har identifierat att entreprenörerna börjar med att utvärdera sig själva och de befintliga resurser som finns tillgodo, för att sedan se vad de har för kunskap och kompetens att genomföra en förändring. Med hjälp av sitt kontaktnät kommer fler inom näringen i kontakt med varandra och ser andra möjliga vägar än de man initialt tänkte på. Det kan generera nya samarbeten och den sociala interaktionen kan frambringa ny inspiration och motivation till lantbrukaren och entreprenören. Den nya inspirationen och motivationen kan skapa nya idéer som leder till nya ändamål. Genom den teoretiska sammanlänkningen av bricolage och effectuation har nya ändamål skapats som i slutändan resulterar i expanderings, specialisering eller diversifiering. Denna process presenteras nedan i *Figur 4*.

Figur 4. Modell på teoretisk sammanlänkning av empiriskt material. Egen bearbetning.

6 Slutsatser

I detta kapitel behandlas studiens slutsats. Syftet med denna uppsats var att skapa en bättre förståelse för vilka utmaningar och möjligheter en lantbrukare ställs inför vid en föränderlig process och det har besvarats utifrån studiens frågeställningar.

Vem som anses vara entreprenör inom lantbruket är svårt att definiera och varierande svar ges beroende på vem som tillfrågas. Samtliga respondenter vi har intervjuat uppvisar en god kompetens och stark förmåga till att skapa kreativa lösningar, då lantbruket ses mer som en livsstil än ett yrke. Vi identifierade att det därför är viktigt att lantbrukare är lösningsorienterade och kan skapa nya möjligheter, vilket vi i denna studie bekräftar som en entreprenöriell förmåga.

Samtliga respondenter har belyst olika förändringar inom företaget och nämner att torkan under år 2018 innebar hårt arbete och var psykiskt påfrestande. Något som belyses i studien är att de respondenter med djurbesättning ställdes inför en annorlunda utmaning, då de i första hand var tvungna att se till djurens välmående, till skillnad från de med spannmålsproduktion. Det vi däremot kan se som en gemensam faktor är vikten av att vara snabb i beslutfattandet samt förmågan att effektivisera det befintliga resursutnyttjandet. Samtliga respondenter lyfte fram att de kontextuella förändringarna gjorde att de såg över vad som behövde förändras eller förbättras.

Något som identifierades i studien var att kunskap, kompetens och det sociala nätverket är viktiga komponenter för att lantbrukaren ska lyckas genomföra en förändring eller förbättring av den befintliga verksamheten.

Det finns olika strategier för hur lantbrukare väljer att hantera en kontextuell förändring. Studien visar att det teoretiska ramverket för entreprenörskap kan förklara hur en lantbrukares resonemang leder fram till vilken typ av förändring som en lantbrukare väljer att genomföra. Genom att kontinuerligt utvärdera befintliga resurser kan vi i denna studie se att lantbrukare väljer att expandera, diversifiera eller specialisera beroende på dess förutsättningar för varje unik kontext.

Förslag på vidare forskning är hur valet av expansion, specialisering eller diversifiering kan undersökas utefter ett nytt teoretiskt ramverk. Ett intressant perspektiv skulle vara att se hur den föränderliga processen går att förklara genom Resource Based Theory (RBT) i kombination med teorier om det sociala kapitalet och det sociala nätverkets betydelse.

Referenser

- Alsos, G. A., Ljunggren, E., & Pettersen, L. T. (2003) Farm-based entrepreneurs: What triggers the start-up of new business activities? *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 10:4: 435-443.
- Alvarez, S. & Busenitz, L. (2001) The Entrepreneurship of Resource-Based Theory. *Journal of Management*. 27 (6): 755–775.
- Baker, T. & Nelson, R. (2005). Creating Something from Nothing: Resource Construction through Entrepreneurial Bricolage. *Administrative Science Quarterly* 50 (3): 329-366
- Baker, T., Senyard, J. & Steffens, P. (2010) Entrepreneurial bricolage and firm performance: moderating effects of firm change and innovativeness. *Annual Meeting of the Academy of Management*, 2010-08-06 - 2010-08-10, Canada.
- Barbieri, C. & Mahoney, E. (2009) Why is diversification an attractive farm adjustment strategy? Insights from Texas farmers and ranchers. *Journal of Rural Studies*. Vol 25: 58-66.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. 6 uppl. Harmondsworth: Penguin Books
- Bryman, A. & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Uppl. 2:2 Stockholm: Liber AB
- Edenbrant, A. (2012). *Tillväxt, specialisering och diversifiering - hur har jordbruksföretagen förändrats de senaste 20 åren?* Lund: AgriFood (AgriFood Rapport 2012:2).
- Fisher, G. (2012) Effectuation, causation, and bricolage: a behavioral comparison of emerging theories in entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*. Vol. 36 No. 5
- Folkhälsomyndigheten (2020). *Covid-19*. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/> [2020-05-05]
- Jordbruksverket (2019) *Långsiktiga effekter av torkan 2018 och hur jordbruket kan bli mer motståndskraftigt mot extremväder*. Stockholm, Jordbruksverket i uppdrag av regeringen. <http://www.mynewsdesk.com/se/jordbruksverket/documents/rapport-om-konsekvenser-av-torkan-2018-86842> [2019-12-11]
- Jordbruksverket (2017) *Basfakta om jordbruket*. <http://www.jordbruksverket.se/statistik/statistikomr/jordbruksstatistisksammanstallning/basfaktaomsvensktjordbruk.4.116e9b9d159b31e6cb936b4a.html> [2019-12-11]
- Landström, H. & Löwegren, M. (2009). *Entreprenörskap och företagsetablering – från idé till verklighet*. 1:1 uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Lévi–Strauss, C. (1962) *The savage mind* (George Weidenfeld & Nicolson Ltd., Trans.) Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- LRF (2012) *Jord- och skogsbrukens betydelse i samhälle och miljö*. Stockholm: LRF (LRF Rapport, 2012)

McElwee, G. (2006) Farmers as entrepreneurs: Developing competitive skills. *Journal of Developmental Entrepreneurship* 11. p.3

Nickerson, N.P., Black, R.J & McCool, S.F. (2001) Agritourism: Motivations behind Farm/Ranch Business Diversification. *J. Travel Res.* vol. 40. ss. 19–26

Perry, J., Chandler, G. & Markova, G. (2012) Entrepreneurial effectuation: a review and suggestions for future research, *Entrepreneurship Theory and Practice*. Vol. 36 No. 4

Read, S. & Sarasvathy, S.D. (2005). *Knowing what to do and doing what you know: Effectuation as a form of entrepreneurial expertise*. Diss. Charlottesville: University of Virginia

Regeringskansliet (2018) *Regeringens strategi för sociala företag - ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation*.
<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2018/02/regeringens-strategi-for-sociala-foretag--ett-hallbart-samhalle-genom-socialt-foretagande-och-social-innovation/> [2020-04-03]

Sarason et al. (2006) Entrepreneurship as the Nexus of Individual and Opportunity: A Structuration View. *Journal of Business Venturing* 21 (3): 286 – 305.

Sarasvathy, S.D. (2001) Causation and Effectuation: Toward a Theoretical Shift from Economic Inevitability to Entrepreneurial Contingency. *Academy of Management Review* 26 (2): 243–263.

Sarasvathy, S.D. (2008) *Effectuation: Elements of entrepreneurial expertise*. New horizons in entrepreneurship research. Cheltenham, U.K.: Edward Elgar Publishing.

Statistiska Centralbyrån (2017) *Antal företag efter storleksgrupp åkermark*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/jord-och-skogsbruk-fiske/amnesovergripande-statistik/allman-jordbruksstatistik/pong/tabell-och-diagram/antal-foretag-efter-storleksgrupp-akermark/> [2020-03-29]

Statistiska Centralbyrån (2018) *Skörd av spannmål, trindsäd, oljevaxter och slåttervall 2018. Årets grovfoderskörd minskade kraftigt*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/jord-och-skogsbruk-fiske/jordbrukets-produktion/skord-av-spannmal-trindsad-och-oljevaxter/pong/statistiknyhet/skord-av-spannmal-trindsad-oljevaxter-och-slattervall-2018.-preliminar-statistik-for-lan-och-riket/> [2020-01-03]

Waldenström, C. & Westholm, E. (2008) *Kunskap om landsbygden. Dags för en ny agenda!* Arbetsrapport/Institutet för Framtidsstudier; 2008:1, ISSN: 1652-120X

World Commission on Environment and Development, (1987) *Our common future*. Oxford University Press, Oxford

Oppublicerat material

Föreläsningsmaterial

Hanna Astner, lärare & doktorand, SLU, 2019-12-09

Personliga meddelanden

Respondent LRF Mälardalen, styrelseledamot.

Respondent A, mjölkproducent.

Respondent B, mjölkproducent med eget mejeri.

Respondent c, spannmålsproducent.

Bilagor

Bilaga 1. Frågor till fallföretag

1. *Berätta om er verksamhet!*
 - Hur och när startade er verksamhet?
 - Vad är centralt för det ni gör?
 - Varför startade ni er verksamhet?
 - Vad fick er att välja just er inriktning?

2. *Vad minns ni av sommaren 2018?*
 - Vad var de stora förändringarna för er under detta år?
 - Hur påverkades det dagliga arbetet?
 - Vad fick ni förändra i er produktion? (Skillnader mellan 2018 och 2019?)

3. *Hur förändrades företagets övergripande mål?*
 - Hur påverkades företagets beslutsfattande på kort sikt?
 - Förändring i produktion, försäljning, foderstater, arbetsuppgifter?

- Kunde befintliga resurser hjälpa er att uppnå nya mål? (Ex. humankapital och kompetens)
4. *Kunde ni finna andra användningsområden för befintliga resurser?*
 - Ex. areal i träda som nyttjas till betesmark eller outnyttjade ekonomibyggnader etc.
 5. *Var ni i behov av att skapa alternativa intäkter utöver er primära verksamhetsgren?*
 - Ex. skogsröjning eller annan verksamhet
 - Vad påverkade valet kring er nya verksamhetsgren? (Ex. tillgänglighet, efterfråga)
 6. *Framtidsplaner*
 - Hur ser ni på framtiden?
 -

Bilaga 2. Intervjuunderlag, LRF Mälardalen

1. *Berätta lite om dig och din position!*
2. *Hur pass god kontakt har du med lantbrukarna?*
 - Hur väl insatt är du i lantbrukets dagliga verksamhet?
3. *Hur uppfattar branschorganisationen de förändringar som skett från 2018 fram till nu?*
 - Ser ni någon förändring i branschen som helhet?
4. *Är lantbrukare mer "försiktiga" och riskaverta idag jämfört med innan 2018?*
5. *Vilka är de tydligaste förändringarna som ni kan se mellan 2018 - 2019?*
6. *Vad blev de långsiktiga konsekvenserna inom lantbruket som ni kan se?*